

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології

ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури
зі спеціальності 035 філологія
Предметний напрям – класичні мови,
окремі індоєвропейські мови: *новогрецька мова*

Затверджено
на засіданні Вченої ради
Інституту філології
Протокол № ____ від _____ 2017 р.

Голова Вченої ради _____ *проф. Семенюк Г.Ф.*

Затверджено
на засіданні кафедри
загального мовознавства, класичної філології
та неоеллінстики
Інституту філології
Протокол № 9 від 14 березня 2017 р.
завідувач кафедри загального мовознавства,
класичної філології та неоеллінстики

_____ *проф. Голубовська І.О.*

КИЇВ – 2017

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА ТА НЕОЕЛЛІНІСТИКИ

Філологічна наука в контексті гуманітарної парадигми XXI ст.

Парадигми філологічної науки ст.: компаративістська, формалістська, функціоналістська. Когнітивізм, дескриптивізм, генеративізм, функціоналізм.

Функціональна парадигма сучасної лінгвістики

Принципи сучасного лінгвістичного функціоналізму. Зв'язок мовлення та мислення. Системність аналізу мовних явищ. Теорія функціональної граматики А.Бондарка, Й.Бабініотиса та Хр.Клериса. Застосування теорії функціонально-семантичного поля до новогрецької мови. Лінгвістична типологія.

Когнітивні напрямки сучасної лінгвістики

Процеси породження та сприйняття мови. Явище мовної категоризації. Теорія ментальних просторів. Мова та втілене пізнання. Теорія когнітивної метафори. Лінгвістичні аспекти філософської герменевтики та феноменології. Теорія номінації та референції: семантична теорія (теорія дескрипцій Б.Расела), номінативна теорія (каузальна теорія С.Кріпке), дейктична теорія (концепція Д. Каплана). Мовна картина світу в аспекті грецької діакронії. Комп'ютерні моделі мовної концептуалізації світу.

Сучасні лексикологічні студії. Принципи лексикографії XXI ст.

Багатокомпонентна модель лексичного значення: сигніфікативний, денотативний, парадигматичний, синтагматичний, прагматичний компоненти значення. Ономасіологічний та семасіологічний підхід до опису лексики. Типи об'єднань слів: семантичне поле, функціонально-семантичне поле, тематична група, лексико-семантична група. Семантична структура слова: семема, сема. Типи сем. Прийоми семантизації лексики. Комп'ютерна лексикографія: комп'ютерні версії традиційних словників, автоматичні словники, словникорієнтовані бази даних та лексикографічні процесори

Корпусна лінгвістика

Поняття корпусу. Типи корпусів (загальномовний, субмовний (жанровий, стильовий, мови окремого мовця). Відмінність корпусу від електронної бібліотеки. Принципи укладання корпусу: відбір матеріалу, розмітка, лінгвостатистика (конкорданс). Становлення та розвиток комп'ютерної лінгвістики. Системи штучного інтелекту в лінгвістичних дослідженнях.

Перекладознавство XXI ст. та теорія міжкультурної комунікації

Українсько-грецькі мовнокультурні зв'язки з погляду лінгвістичних теорій XXI ст. Проблема відтворення в перекладі новогрецької внутрішньої

білінгвальної ситуації. Когнітивні засади перекладознавства.

Сучасні дискурсивні дослідження

Дослідження новогрецької мови в динаміці. Дослідження використання грецької мови в середовищі мігрантів з колишнього СРСР та інших країн. Методики аналізу інституційних дискурсів новогрецької мови. Дослідження стратифікації дискурсів новогрецької мови в різних комунікативних сферах, моделювання структури дискурсів. Комунікативний синтаксис та маркери дискурсивності.

Актуальні напрямки української неоелліністики

Структура колективної монографії «Українська елліністика». Перспективні граматичні та дериватологічні дослідження, зіставно-лексикологічні студії, дослідження новогрецької лінгвостилістики, когнітологічні новогрецькі студії, проблеми українсько-грецького перекладу.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке. – М., 2005.
2. Алпатов В. М. История лингвистических учений – 2-е изд. – М., 1998, 2000.
3. Апресян Ю.Д. Идеи и методы современной структурной лингвистики. – М., 1966.
4. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. - М., 1998.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004.
6. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика. Волгоград, 1997.
7. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д.Б. Гудков. – М.: Русский язык, 2002.
8. Дейк Т.А. ван Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. ван Дейк. – М.: Прогресс, 1993.
9. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. - Вид. 2-ге випр. і доп. - Донецьк: ДонНУ, 2007. - 219 с.
10. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: Монографія. - Вид. 3-тє, виправл. і доп. - Донецьк: ДонНУ, 2008. - 294 с.
11. Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1986. – Вып. XVII: Теория речевых актов.
12. Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. XVI: Лингвистическая прагматика. – М.: Прогресс, 1985.
13. Швейцер А.Д. Современная социолингвистика. Теория. Проблемы. Методы. М., 1976
14. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики. Екатеринбург; Омск, 1999.

15. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград, 1997.
16. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. - М., 1987.
17. Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса. М., 1999.
18. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов. – М., 1996.
19. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М., 2003.
20. Основные направления структурализма. М., 1964
21. Современная американская лингвистика: Фундаментальные направления// Кибрик А. А., И. М. Кобозева И. М. и Секерина И. А. (ред). — М.: Едиториал УРСС, 2002. — 480 с.
22. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. - К., 2000.
23. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. - М., 2000.
24. Философия. Логика. Язык. – М.: Прогресс, 1987.
25. Язык и наука конца XX века: Сборник статей. – М., 1995.
26. Browing R. Η Ελληνική Γλώσσα, Μεσαιωνική και Νέα / μεταφρ. Μαρία Κονόμη. — Αθήνα: Εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, 1995. — 299 σ.
27. Philippaki-Warbuton, Irene, Holton, David, Mackridge, Peter Greek. A comprehensive grammar of the modern language. Routledge, London 1997.
28. Μπαμπινιώτης Γ.. Κείμενο και Επικοινωνία: Το περιεχόμενο του κειμένου. Αθήνα, 1999.
29. Μπαμπινιώτης Γεώργιος, Κλαίρης Χρήστος. Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Αθήνα, 1995.
30. Παυλίδου, Θ. (1997), Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

ТЕОРІЯ НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ

ГРАМАТИКА НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ

Предмет і зміст граматики новогрецької мови. Типи граматик новогрецької мови. Загальна характеристика зіставної граматики новогрецької та української мов. Визначення теоретичної граматики як лінгвістичної дисципліни, що вивчає граматичну будову мови. Зв'язок граматики з іншими дисциплінами: фонетикою, лексикологією, стилістикою, історією мови, порівняльною типологією. Відмінності теоретичного курсу граматики від нормативного.

Особливості граматичного значення, його відмінності від лексичного. Взаємодія лексичного і граматичного значення. Два аспекти морфології - словозміна і словотворення. Взаємозв'язок морфології і синтаксису.

Парадигматика і синтагматика; розмежування цих двох планів розгляду одиниць мови. Роль парадигматики і синтагматики для побудови

морфосинтаксису. Проблема співвідношення плану вираження і плану змісту. Поняття про рівень мови. Теорії рівневої організації мови у грецькій лінгвістиці.

Морфологія як граматичне вчення про слово та його склад. Частини мови і їх граматичні категорії. Слово як номінативна одиниця мови і центральна одиниця морфології. Морфема як елементарна значуща частина слова. Лексичні і граматичні морфеми. Принципи виділення морфем. Дистрибутивний аналіз морфем. Словозмінні і словотворчі афікси. Основа як загальна частина ряду слів одного слова. Фонетичні, семантичні і граматичні критерії межі слова, їх відносність. Дискусійні випадки визначення межі слова.

Засоби вираження граматичних категорій в синтетичних і аналітичних мовах. Роль словоформи як показника граматичних значень і відношень в мовах синтетичної будови; ослаблення цієї функції словоформи в аналітичних мовах. Відносно умовний характер класифікації мов на синтетичні і аналітичні. Поняття аналітичної морфології. Загальна характеристика мовних засобів вираження граматичних значень у грецькій мові: флексії, службові слова, порядок слів, інтонація.

Частини мови як граматичні класи слів. Визначення частини мови як лексико-граматичної категорії. Критерії виділення частин мови: семантичний, морфологічний, функціональний. Ознаки частин мови: наявність узагальненого значення, абстрагованого від лексичного і морфологічного значення; наявність (відсутність) певних морфологічних категорій; спільність основних синтаксичних функцій.

Дискусійні питання у виділенні частин мови. Інвентар частин мови. Основні і допоміжні частини мови, які відрізняються між собою за способом відображення дійсності (за характером номінації)

Частини мови, які визначають елементи дійсності розчленовано, самостійно і безпосередньо, основні: іменник, займенник. Допоміжні частини мови: вигук, який визначає елементи дійсності в нерозчленованому вигляді; займенник, який визначає ці елементи посередньо, через заміщувані ним слова; службові слова, позбавлені самостійної номінативної функції.

Семантика іменника. Ядро і периферія іменників. Власні і загальні іменники. Конкретні і абстрактні. Іменники предметні і речовинні. Обчислювані і необчислювані іменники. Іменники, які означають істоти і неістоти. Автосемантичні (незалежні) і синсемантичні (відносні) іменники. Проблема збірних іменників. Реалізація значення іменників в контексті. Синтаксичні функції іменників. Первинні і вторинні функції.

Проблема розділу прикметників за контекстними функціями на

оціночні і уточнювальні. Ступені порівняння прикметників. Синтетичні і аналітичні форми ступенів порівняння. Синтаксичні функції прикметників. Синтаксична група прикметників, її структура і значення. Позиція прикметника по відношенню до іменника як граматичне явище та його теоретична інтерпретація. Прикметник і інші частини мови.

Займенник, його розряди та синтаксичні функції.

Особливості дієслівної морфології. Складність граматичних систем дієслова, яка обумовлена його семантико-синтаксичною природою. Перевага аналітичних форм. Особливості дієслівної парадигми в усному і письмовому мовленні. Граматично суттєві підкласи дієслова.

Категорія часу дієслова. Проблема загальнопонятійної категорії часу і категоріальних дієслівних систем часу. Спосіб локалізації дієслівної дії. Різні інтерпретації системи часів. Багатозначність дієслівної форми. Часи прості, складні. Абсолютний і відносний час (часова співвіднесеність). Проблема узгодження часів.

Одиниці синтаксичного рівня мови. Поняття синтаксеми. Предикація і предикативність, модальність. Типи синтаксичного зв'язку. Сурядність та підрядність в новогрецькій мові. Проблема виділення головних і другорядних членів речення. Актантна теорія структури речення. Теорія актуального членування речення. Речення і висловлення як величини різних типів синтаксису – конструктивного та комунікативного.

Література

1. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики. – М.: Высшая школа, 2000.
2. Касевич В.Б. Семантика. Синтаксис. Морфология. – М.:Наука, 1988.
3. Кубрякова Е.С. Части речи в когнитивном освещении. – М., 1996.
4. Holton D., Mackridge P., Φιλίππáκη-Warburton Eι. Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας. – Αθήνα, 1999.
5. Lyons J. Εισαγωγή στη γλωσσολογία. – Αθήνα, 1997.
6. Mackridge Peter. Η νεοελληνική γλώσσα / μετάφραση: Κ.Ν. Πετρόπουλος. - Αθήνα, 2000.
7. Mirambel A. Η νέα ελληνική γλώσσα: περιγραφή και ανάλυση. – Θεσσαλονίκη, 1988.
8. Γιαννακόπουλου Π. Συντακτικό της Νεοελληνικής Γλώσσας. - Αθήνα, 1998.
9. Ιορδανίδου Α. Νεοελληνική γλώσσα 1. Στοιχεία γραμματικής περιγραφής και ανάλυσης. - Πάτρα, 1999.
10. Κλαίρης Χ., Μπαμπινιώτης Γ. Συνοπτική γραμματική της Νέας Ελληνικής: δομολειτουργική-επικοινωνιακή. – Αθήνα: Ελληνικά γράμματα, 2007.
11. Λυπουρήλης Δ. Γλωσσικές παρατηρήσεις. - Αθήνα, 1996.

12. Μπαμπινιώτης Γ. Θεωρητική γλωσσολογία: Εισαγωγή στη σύγχρονη γλωσσολογία. – Αθήνα, 1998.
13. Παυλίδου Θ. Επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης. – Θεσσαλονίκη, 2005.
14. Σμυρνιωτάκης Γ. Γραμματική της νεοελληνικής. - Αθήνα, 1995.
15. Τσοπανάκης Α. Νεοελληνική γραμματική. – Θεσσαλονίκη, 1994.
16. Φίλιππάκη-Warburton Eι. Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία. – Αθήνα, 1992.

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ ΝΟΒΟΓΡΕЦЬΚΟΪ ΜΟΒΙ

Предмет, завдання, основні напрямки розвитку та методи дослідження лексикології. Зв'язок лексикології з іншими галузями мовознавства. Історична і описова лексиколоγία: діахронія та синхронія у вивченні словникового складу мови. Ономасіολογία та семасіολογία. Співвідношення поняття, значення та звукової форми у слові.

Поняття про лексику та лексичну систему. Критерії виділення слова (фонетичний, семантичний, графічний, граматичний). Слово як основна структурна та номінативна одиниця мови. Референція, значення та смисл. Мотивація та її типи. Причини втрати мотивації. Поняття внутрішньої форми слова. Функції слова.

Поняття морфеми. Типолоγία морфем (кореневі та афіксальні). Аломорф. Морфолоγична будова слова. Словотвір як лінгвістична дисципліна, його мета і завдання. Засоби словотворення, словотворча модель. Словотворення як система способів та моделей утворення нових слів. Класифікація способів словотворення новогрецької мови. Основні типи морфолоγичного словотворення в новогрецькій мові. Продуктивні, напівпродуктивні та непродуктивні засоби словотворення. Поняття словотворчої основи та її відмінність від основи слова. Афіксація як продуктивний спосіб словотворення. Характеристика найрозповсюдженіших афіксів у новогрецькій мові. Суфіксація. Ступінь продуктивності суфіксів у різних класах слів. Префіксація. Ступінь продуктивності префіксів у різних класах слів. Походження суфіксів та префіксів новогрецької мови. Омонімія, синонімія і антонімія афіксів. Конверсія та різні типи транспозиції. Інші способи словотворення (скорочення, аббревіація, редуплікація, контамінація).

Типолоγία значень: лексичне VS граматичне. Структура та типи лексичного значення слова. Асоціативний компонент лексичного значення. Поняття лексеми як сукупності значень. Основні типи семантичної структури слова. Поняття лексико-семантичного варіанту. Семантична структура слова в синхронії та діахронії. Денотативне і конотативне лексичні значення. Види конотацій. Пряме та переносне значення. Причини

зміни значень слова: зовнішні/історичні, соціальні, психологічні/ власне мовні причини / вплив семантичної спорідненості, вплив семантики інших слів, руйнування етимологічних зв'язків, вплив звукової форми слова.

Семантичні відношення в лексиці. Поняттєві та семантичні поля. Лексико-семантичні та тематичні групи слів. Домінанта групи. Гіперо-гіпонімічні відношення. Функціональні семантичні класи. Полісемія слова та її різне трактування як мовного та мовленнєвого явища. Омонімія. Типи омонімів та їх утворення. Антоніми та їх типи. Внутрішньослівна антонімія (енантіосемія). Синоніми та їх типи. Поняття синонімічного ряду. Пароніми.

Структура новогрецького лексикону. Історичний нарис формування лексичного складу. Історичні різновиди новогрецької мови: катаревуса і димотика. Шляхи та чинники еволюції лексики. Походження новогрецьких слів. Споконвічні та запозичені одиниці. Типологія запозичень. Джерело походження та джерело запозичення. Поняття про етимологічні дублети та етимологічні гібриди. Народна етимологія. Територіальна диференціація лексики. Соціолект. Термінологічна лексика. Професійні, політичні і наукові терміни. Застарілі одиниці. Архаїзми, історизми. Типологія архаїчного компоненту. Інтернаціональна лексика. Неологія та неологізми.

Словосполучення як лексична одиниця. Принципи організації словосполучень. Лексична і граматична сполучуваність. Загальнотеоретичні питання фразеології: поняття фразеологізму та його основні характеристики, фразеологізм та вільне словосполучення, підходи до класифікації фразеологізмів новогрецької мови. Семантичні, структурні та функціональні типи новогрецьких фразеологізмів. Семантичні відношення в новогрецькій фразеології. Фразеологічна синонімія. Фразеологічна полісемія. Шляхи та джерела утворення новогрецької фразеології.

Лексикографія як прикладна галузь лексикології. Теоретична та практична лексикографія. Структура словникової статті. Основні прийоми розкриття значення в словниках різних типів. Одномовні та двомовні словники. Типи грекомовних словників. Історія грекомовної лексикографії. Основні проблеми укладання грекомовних словників.

Література

1. Клименко Н.Ф., Пономарів О.Д., Чернухін Є.К. Новогрецько-український словник. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія імені М.П. Бажана», 2005.

2. Клименко Н.Ф., Пономарів О.Д., Савенко А.О. Українсько-новогрецький словник. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія імені М.П. Бажана», 2008.

3. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. – К., 2003.
4. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психолінгвістичний та етнокультурний аспекти). – К.; Черкаси: Брама, 2004.
5. Сімонок В. П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній українській мовній картині світу. – Х.: Основа, 2000.
6. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. К.: Рад. школа, 1988.
7. Савенко А. О., Столярова А. А. Короткий новогрецько-український словник юридичних та економічних термінів. – К.: Логос, 2010.
8. Фразеологічний словник української мови: У 2 т. К., 1993.
9. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. Νεολογικός δανεισμός - Άμεσα δάνεια από τη γαλλική και την αγγλοαμερικανική - Μορφοφωνολογική ανάλυση. Θ/κη, 1994.
10. Κλαίρης Χ., Μπαμπινιώτης Γ. Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική - επικοινωνιακή. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα, 2005.
11. Mackridge P. Η Νεοελληνική Γλώσσα. Αθήνα: Πατάκης, 1990.
12. Mirambel A. Η νέα ελληνική γλώσσα – Περιγραφή και ανάλυση. Θεσσαλονίκη: Ι.Ν.Σ., 1978.
13. Μότσιου Β. Στοιχεία λεξικολογίας. Εισαγωγή στη νεοελληνική λεξικολογία. – Αθήνα: Νεφέλη, 1994.
14. Μπαμπινιώτης Γ. Γλωσσολογία και Λογοτεχνία. Αθήνα, 1984.
15. Ξυδόπουλος Γ. Λεξικολογία. Εισαγωγή στην ανάλυση της λέξης και του λεξικού. Αθήνα: Πατάκης, 2008.
16. Σετάτος Μ. Τα ετυμολογικά σημασιολογικά ζεύγη λογίων και δημοτικών λέξεων της κοινής νεοελληνικής. Θεσσαλονίκη, 1969.

СТИΛΙΣΤΙΚΑ НОВОГРЕЦЬКОЇ ΜΟΒΙ

Предмет і завдання стилістики. Теоретична та практична стилістика. Порівняльна стилістика. Методи опису та дослідження стилю. Поетика, риторика, лінгвостилістика, літературознавча стилістика, дискурсологія, перекладознавство. Еволюція розуміння поняття “стиль” vs. історія становлення стилістики.

Стиль тексту. Мовленнєвий жанр. Об’єктивна та суб’єктивна модальність тексту. Функціональні стилі сучасної новогрецької мови. Загальна характеристика функціональних стилів як комунікативних систем. Становлення функціональних стилів новогрецької мови у зв’язку з “мовним

питанням”. Функціональний офіційно-діловий стиль. Особливості документації установ вищого державного рівня порівняно з діловою документацією. Функціональний художній стиль. Становлення національної літературної мови у період з 1880 до 1930-х рр. та відображення цього явища у літературі. Функція катаревусіянівських зворотів у сучасній новогрецькій літературі. Ідіостиль письменника. Функціональний науковий стиль. Особливості новогрецьких наукових текстів до 1976 р. Функціональний публіцистичний стиль. Лінгвостилістичні особливості грецьких газетних, журнальних, теле- та радіотекстів. Специфіка текстів грецьких інформаційних сайтів. Функціональний розмовний стиль. Регіональна та соціальна диверсифікація мови. Лінгвостилістичні особливості мови молоді, людей середнього та старшого віку.

Література

1. Античные риторики. – М., 1978.
2. Античные теории языка и стиля. – М., Л., 1963.
3. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – М., 1990.
4. Балли Ш. Французская стилистика. – М., 2001.
5. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. – К., 1997.
6. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
7. Бурбело В.Б., Соломарская Е.А. Лингвистика художественного текста. – К., 1988.
8. Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М., 1982.
9. Гальперин И.Р. Стилистика. – М., 1981.
10. Залевская А.А. Текст и его понимание. – Тверь, 2001.
11. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. – М., Искусство, 1970.
12. Одинцов В.В. Стилистика текста. – М., 1980.
13. Переплютчикова С.Є. Відтворення ідіостилу Нікоса Казандзакіса в українських перекладах. – Автор. канд. дис. – К., 2004.
14. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – Тернопіль, 2000.
15. Проник Е.Й. Текстовые факторы эффективности журналистского воздействия. – М., 1981.
16. Троянская Е.С. Лингвостиллистическое исследование научной литературы. – М., 1982.
17. Фёдоров А.В. Очерки общей и сопоставительной стилистики. – М., 1971.
18. Beaton R. Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία. – Αθήνα, 1996.

- 19.Μπαμπινιώτης Γ. Γλωσσολογία και λογοτεχνία. Από την τεχνική στην τέχνη του λόγου. – Αθήνα, 1991.
- 20.Νάκας Θ. (Κείμενο-)γλωσσολογία, υφολογία, λογοτεχνία // Γλωσσολογία. – Αθήνα, 1985. – Τ.4. – Σ. 125-156.
- 21.Νάκας Θ. Γλωσσοφιλολογικά β'. Μελετήματα για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία. – Αθήνα, 1988.
- 22.Τζούμα Α. Η διπλή ανάγνωση του κειμένου. – Αθήνα, 1989.